

3.5 อำเภอประทาย

3.5.1 ประวัติความเป็นมา

อำเภอประทาย เป็นอำเภอที่ 16 ในจำนวน 26 อำเภอ และ 6 กิ่งอำเภอ ของจังหวัดนครราชสีมา เดิมเป็นเพียงตำบลประทาย ขึ้นอยู่กับเขตการปกครองอำเภอบัวใหญ่ (เดิมชื่ออำเภอนอก) จังหวัดนครราชสีมา ขอยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอประทาย เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2504 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ฉบับลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2503 มีอาณาเขตปกครอง 6 ตำบล คือ ตำบลประทาย ตำบลหนองพลวง ตำบลวังหิน ตำบลกระทุ่มราย ตำบลโนนตาเถร และตำบลโนนเพ็ด

ชื่ออำเภอประทาย ใช้ชื่อตามตำบลประทาย มีหมู่บ้านประทายเป็นหมู่บ้านเก่าสมัยขอมเรื่องอำนาจ และขยายอาณาเขตเข้ามาในแคว้นสุพรรณภูมิ ประมาณปี พ.ศ. 1625 - 1650 รัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 ออกเดินทางขยายอาณาเขตมาพักแรมที่บ้านประทายซึ่งเป็นพื้นที่ราบเรียบ เรียกว่า “โนนเมืองประทาย” และได้สร้างสระน้ำบันไดหิน ชุดคู่ทำเป็นถนนรอบโนนเมืองประทายอย่างเดียวกันกับที่ตำบลพัฒนา อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมาใช้เป็นที่พักแรมชั่วระยะหนึ่ง พวกขอมจึงเดินทางต่อไปทางบ้านเมืองยาง บ้านเมืองจาก อำเภอชุมพวง ถึงอำเภอพิมาย ตลอดจนถึงเมืองละโว้ (ลพบุรี) แคว้นสุโขทัย ที่ซึ่งพักแรม โนนเมืองประทายเป็นเมืองร้าง เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง ออกจากแคว้นสุพรรณภูมิ ในสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ คนไทยได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินในโนนเมืองประทายรอบที่พักแรม ในอดีตเป็นสระน้ำบริโภคน้ำ อยู่ใกล้ลำห้วยแอก น้ำทำอุดมสมบูรณ์เหมาะสมตั้งถิ่นฐานทำมาหากินเป็นหลักแหล่งได้ จึงพากันตั้งหมู่บ้านขึ้นเรียกว่า “บ้านประทาย” ซึ่งเป็นหมู่ที่ 2 ตำบลตลาดโพธิ์ (แยกออกจากตำบลประทายเดิม)

คำว่า “ประทาย” เป็นภาษาเขมร แปลว่า “ป้อมค่ายหรือที่พักแรม” เมื่อมีการตั้งหมู่บ้าน ตำบลอำเภอ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ จึงเอาชื่อบ้านประทาย เป็นชื่อตำบลประทายขึ้นอยู่ในการปกครองของอำเภอนอก (อำเภอบัวใหญ่)

3.5.2 ที่ตั้งอำเภอ อาณาเขต ขนาดพื้นที่

อำเภอประทาย มีเนื้อที่ประมาณ 600.618 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 375,406 ไร่ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครราชสีมา ห่างจากจังหวัดประมาณ 97 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอชุมพวง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันออก ติดต่อกับกิ่งอำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอโนนแดง อำเภอเสีดา จังหวัดนครราชสีมา

3.5.3 ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะทางภูมิอากาศ

สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีที่ราบลุ่มประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ มีลำน้ำ 2 สาย คือ ลำน้ำแอกและลำน้ำ

สะเทก ซึ่งประชาชนในพื้นที่ใช้น้ำเพื่อการทำนา และเลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำทั้งสองแห่งไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรเนื่องจากในฤดูร้อนน้ำในแหล่งน้ำไม่เพียงพอ ทำให้ขาดน้ำเพื่อการเกษตร

สภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

3.5.4 ลักษณะด้านเศรษฐกิจ

1) การประกอบอาชีพ จากข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรในเขตอำเภอประทายโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน รองลงมาคือการค้าการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

ตารางที่ 160 แสดงการประกอบอาชีพของประชากรในพื้นที่อำเภอประทาย

อาชีพ	เพศ		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	
ไม่มีอาชีพ	824	860	1,684
นักเรียน	6,080	5,781	11,861
นักศึกษา	439	555	994
ทำนา	11,601	13,482	25,083
ทำไร่	11	10	21
ทำสวน	9	16	25
ประมง	2	2	4
ปศุสัตว์	3	1	4
รับราชการ	406	349	755
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	19	35	54
พนักงานบริษัท	82	92	174
รับจ้างทั่วไป	3,415	3,140	6,555
ค้าขาย	280	418	698
ธุรกิจส่วนตัว	69	50	119
อื่นๆ	797	851	1,648
รวมทั้งสิ้น	24,037	225,642	49,679

ที่มา : ข้อมูล จปฐ อำเภอประทาย (2553)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่ได้จากการสำรวจนี้ ไม่เท่ากับจำนวนประชากรที่มีอยู่ในทะเบียนบ้านหรืออาศัยอยู่จริงได้

2) รายได้ จากข้อมูลพบว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรอำเภอประทายจำนวน 47,492.22 บาทต่อคนต่อปี ตำบลที่มีรายได้เฉลี่ยสูงสุดคือ ตำบลตลาดไทรมีรายได้เฉลี่ยจำนวน 60,256.04 บาทต่อคนต่อปี รองลงมาคือตำบลหันห้วยทรายจำนวน 55,902.57 บาทต่อคนต่อปี และพบว่าตำบลที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ตำบลหนองพลวง 38,762.19 บาท

ตารางที่ 161 แสดงรายได้แยกรายตำบลของอำเภอประทาย

ลำดับ	ตำบล/เทศบาล	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
1	กระทุ่มราย	52,438.64
2	โคกกลาง	47,404.18
3	คอนมัน	44,522.74
4	ตลาดไทร	60,256.04
5	ทุ่งสว่าง	48,710.21
6	นางรำ	41,924.88
7	โนนเพ็ด	48,910.48
8	ประทาย	45,033.58
9	เมืองโดน	40,621.86
10	วังไม้แดง	47,090.99
11	หนองค่าย	46,469.18
12	หนองพลวง	38,762.19
13	หันห้วยทราย	55,902.57
	เฉลี่ยรายได้ต่อคนต่อปีของคนในพื้นที่	47,492.22

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอประทาย (2553)

3) รายจ่าย ในพื้นที่อำเภอประทายมีการสำรวจค่าใช้จ่ายของประชาชนจำนวน 13 ตำบล ในเรื่องค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 162 แสดงรายจ่ายภาพรวมจำแนกตามประเภทของรายจ่าย ของอำเภอประทาย

ประเภทรายจ่าย	รายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	102,184,524
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	102,184,524

ตารางที่ 162 แสดงรายจ่ายภาพรวมจำแนกตามประเภทของรายจ่าย ของอำเภอประทาย (ต่อ)

ประเภทรายจ่าย	รายจ่าย	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าสารเคมีเพื่อการผลิต	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	212,167,016
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	212,167,016
ค่าจ้าง ค่าแรงงาน ค่าเช่า	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	70,920,996
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	70,920,996
ค่าเครื่องจักรต่างๆ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	73,074,779
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	0
	จำนวนรวม	73,074,779
ค่าใช้จ่ายเพื่อการซื้อข้าวสาร	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	38,897,078
	จำนวนรวม	38,897,078
ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารที่จำเป็น	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	13,641,037
	จำนวนรวม	13,641,037
ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อขนมหกรอบ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	78,730,707
	จำนวนรวม	78,730,707
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	45,145,628
	จำนวนรวม	45,145,628
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	16,542,138
	จำนวนรวม	16,542,138
ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	19,764,069
	จำนวนรวม	19,764,069

ตารางที่ 162 แสดงรายจ่ายภาพรวมจำแนกตามประเภทของรายจ่าย ของอำเภอประทาย (ต่อ)

ประเภทรายจ่าย	รายจ่าย	จำนวนเงิน(บาท)
ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	93,396,840
	จำนวนรวม	93,396,840
ค่าการเดินทาง (ค่าน้ำมันรถ ค่าโดยสาร)	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	163,200,734
	จำนวนรวม	163,200,734
ค่าน้ำ ค่าไฟ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	102,919,738
	จำนวนรวม	102,919,738
ค่าโทรศัพท์ บัตรเติมเงิน	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	111,267,065
	จำนวนรวม	111,267,065
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	53,439,288
	จำนวนรวม	53,439,288
ค่าบันเทิง หวย และการพนัน	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	13,942,097
	จำนวนรวม	13,942,097
ค่าบุหรี เหล้า ยาแดง	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	10,226,619
	จำนวนรวม	10,226,619
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	รายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิต (บาท)	0
	รายจ่ายในการอุปโภคบริโภค (บาท)	76,769,233
	จำนวนรวม	76,769,233
รวมทั้งหมด		1,410,418,549

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา (2553)

4) หนี้สินและ เงินออม เกษตรกรมีการกู้เงินเพื่อการลงทุน ใช้จ่ายในการไปทำงานต่างประเทศ และใช้จ่ายในครัวเรือน โดยลักษณะกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบ ปัจจุบันมีเกษตรกรที่เข้าร่วม

โครงการฟื้นฟูอาชีพการเกษตรหลังการพักชำระหนี้ เพื่อลดภาระหนี้เกษตรกร โดยเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ของรัฐบาลทั้งหมด 1,538 ราย

จากข้อมูลธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) อำเภอประทายประจำปี พ.ศ. 2553 พบว่า เกษตรกรในพื้นที่อำเภอประทายมีหนี้สินจากการ ธกส. รวมกันจำนวน 671 ล้านบาท โดยส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในการประกอบอาชีพจำนวน 501 ล้านบาท กู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษา รวมกันประมาณ 122 ล้านบาท และกู้เพื่อชำระหนี้ในระบบประมาณ 87.1 ล้านบาท

5) กลุ่มองค์กร

ก. กลุ่มองค์กรชุมชนและองค์กรทางสังคมที่เข้มแข็ง ของพื้นที่อำเภอประทาย มีกลุ่มประเภทกลุ่มการเกษตร กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มส่งเสริมอาชีพที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 163 แสดงกลุ่มองค์กรในพื้นที่อำเภอประทาย

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรมหลัก	ชื่อประธาน
คณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอประทาย	28	กระตุ้นให้สตรีมีความคิดริเริ่ม ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม	นางพั้ว เบียดนอก
กลุ่มเกษตรกรทำนา 11 กลุ่ม	1,771	ปลูกข้าว เลี้ยงโค กระบือ สุกร ไร่นาสวนผสม จัดหาปุ๋ยเคมี มีเงินทุนหมุนเวียนจำนวน 183,795 บาท	ไม่มีข้อมูล
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 21 กลุ่ม	567	ผลิตข้าวซ้อมมือ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น น้ำยาล้างจาน แชมพู สระผม ข้างรังแตน ปลาร้าบอง ดอกไม้จันทน์ และการถนอมอาหาร	นางอัสนี ผ่านอก
กลุ่มยุวเกษตรกร 3 กลุ่ม	118	ทอเสื่ออก เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ เลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ เลี้ยงปลาดุก แปลงขยายพันธุ์ มีเงินทุนหมุนเวียน 95,000 บาท	น.ส.วรรณภรณ์ เจริญลาภพร
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน 12 กลุ่ม	210	ผลิตข้าวหอมมะลิ 105 จัดตั้งกองทุนกลุ่ม จัดหาวัสดุการเกษตรให้สมาชิก 125,000	ไม่มีข้อมูล
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไหม 4 กลุ่ม	172	ทำแปลงขยายพันธุ์หม่อนพันธุ์ดี เลี้ยงไหม วิทยอ่อนบริการสมาชิกเครือข่าย แปรรูปผลิตภัณฑ์จากไหม	นางจุมพันธ์ ไทยนอก

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอประทาย (2554)

ข. กลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการโอท็อปอำเภอประทาย มีรายชื่อผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนผู้ผลิต ผู้ประกอบการโอท็อปอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

ตารางที่ 164 แสดงรายชื่อกลุ่มโอท็อป ที่อยู่และประธานกลุ่ม พื้นที่อำเภอประทาย

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรมหลัก	ชื่อประธานกลุ่ม/สถานที่ติดต่อ/
กลุ่มทอผ้าบ้านนาจิว	10	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ หาง กระรอกพื้นเรียบ	นางเลี่ยม เบียดนอก 49/2 ม. 9 ต.ประทาย
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านหนองซาด	12	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ หาง กระรอกพื้นเรียบ	นางอำพร นาหนองขาม 10 ม.11 ต.ประทาย
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านหัวละเลิง	15	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ หาง กระรอกพื้นเรียบ	นางสงบ ประมูลจะโก 28 ม.12 ต.ประทาย
กลุ่มเพาะเห็ดเทศบาล ตำบลประทาย	21	เพาะเห็ดหอม	นางบัวบาน แพนไชสง 74 ม. 15 ต.ประทาย
กลุ่มผลิตผ้าม้า่าน จากต้นกก	6	ผลิตผ้าม้า่านจากต้นกก	น.ส.มัลลิกา เจริญลาภพร 171 ม. ต.กระทุ่มราย
กลุ่มทอผ้าด้ายลายซิด	8	ผลิตผ้าด้ายลายต่าง ๆ	นางอศนี ผ่านอก 32/4 ม. 5 ต.กระทุ่มราย
กลุ่มทอผ้าหมี่ด้ายบ้าน หนองเค็ง	10	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสมหมาย หมี่ดงนอก 8 ม. 7 ต.กระทุ่มราย
กลุ่มแปรรูปเปลือกกบ้าน สระจันทร์	12	ทอเปลือกจากต้นกก	นางฮวย ประสิทธิ์นอก 24 ม. 11 ต.กระทุ่มราย
กลุ่มทอผ้าไหมบ้าน ดอนสามัคคี	15	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	น.ส.วรรณภรณ์ เจริญลาภพร 209 ม. 1 ต.กระทุ่มราย
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านคิมหยู๋นาง	20	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสังวาล หงส์วิไล 47 ม. 3 ต.วังไม้แดง
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วังไม้แดง	30	ทอเปลือกกลายซิด	นางลำปาง เทพสุทธิ์ 43 ม. 6 ต.วังไม้แดง
กลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านหนองโน	12	ผลิตผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่	นางสนม พลเสน 50/1 ม. 10 ต.วังไม้แดง

ตารางที่ 164 แสดงรายชื่อกลุ่มโอท็อป ที่อยู่และประธานกลุ่ม พื้นที่อำเภอประทาย (ต่อ)

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	กิจกรรมหลัก	ชื่อประธานกลุ่ม/สถานที่ติดต่อ/
กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้าน หนองบัว	23	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสำราญ แสนฤาษา 69 ม. 1 ต.ตลาดไทร
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านดอนอีลุ่ม	23	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางจุมพันธ์ ไทยนอก 67/2 ม. 5 ต.ตลาดไทร
กลุ่มสตรีแม่บ้านทอผ้า ไหมบ้านตลาดไทร	12	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางบุญช่วย ท่วมไรสง 144 ม. 6 ต.ตลาดไทร
กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหม บ้านเอราวัณ	12	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสีน เกษมศิลป์ 161 ม. 13 ต.ตลาดไทร
กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม บ้านวันชาติ	15	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสุนันท์ วิไรสง 71/1 ม. 3 ต.หนองพลวง
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านศรีบุญเรือง	8	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสมหมาย นามำรุง 13 ม. 11 ต.หนองพลวง
กลุ่มทอเสื่อกก	10	ทอเสื่อจากกก และแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากกก	นางถาวี บุญเยี่ยม 6 ม. 10 ต.หนองพลวง
กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สามหมู่บ้านประสานใจ	20	เพาะพันธุ์ขยายพันธุ์ไหม และต้นหม่อน	นางสม หาญกล้า 94 ม. 5 ต.หนองค่าย
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านโนนกลาง	12	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสุรัตน์ จันทจร 55 ม. 2 ต.หนองค่าย
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านหนองช่องแมว	8	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางสีทา แก้ววงษา 82 ม. 2 ต.ห้วยหันทราย
กลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่	9	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางหยวก สุขพรม 12 ม. 3 ต.ห้วยหันทราย
กลุ่มทอผ้าไหม บ้านหนองม่วงใหญ่	12	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางแสงเดือน ชินสงคราม 44 ม. 5 ต.ห้วยหันทราย
กลุ่มทอผ้าไหมพื้นเมือง บ้านโนนสมบูรณ์	23	ผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าหางกระรอกพื้นเรียบ	นางหนูบรรร เอกพันธ์ 81 ม. 7 ต.ดอนมัน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอประทาย (2554)

3.5.5 ลักษณะทางสังคม

1) ด้านประชากร อำเภอประทายมีจำนวนครัวเรือน 16,782 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 71,275 คน โดยแยกเป็นชายจำนวน 35,627 คน เป็นหญิงจำนวน 35,648 คน คิดแยกเป็นรายตำบล ดังนี้

ตารางที่ 165 แสดงจำนวนครัวเรือน และจำนวนประชากรจำแนกตามเพศ ในเขตอำเภอประทาย

ตำบล	ครัวเรือน (หลัง)	ประชากร (คน)		
		ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
ประทาย	965	1,923	1,970	3,893
กระทุ่มราย	1,835	3,590	3,625	7,215
หนองค่าย	2,464	2,526	4,990	1,160
นางรำ	1,307	2,914	2,922	5,836
ตลาดไทร	1,362	2,941	3,021	5,962
หนองพลวง	1,341	2,810	2,847	5,657
โนนเพ็ด	1,288	2,918	2,940	5,858
วังไม้แดง	1,511	3,136	3,128	6,264
ดอนมัน	1,221	2,679	2,611	5,290
โคกกลาง	1,431	3,033	2,976	6,009
หันห้วยทราย	1,399	2,827	2,777	5,604
ทุ่งสว่าง	1,069	2,327	2,301	4,628
เมืองโคน	893	2,065	2,004	4,069
รวม	16,782	35,627	35,648	71,275

ที่มา : ที่ทำการปกครองอำเภอประทาย (ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากการสำรวจจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง ณ วันสำรวจ ผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับอำเภอ (จปฐ.2) ปี พ.ศ. 2554 พบว่า อำเภอประทาย มีประชากรจำแนกตามช่วงอายุ ดังนี้

ตารางที่ 166 แสดงช่วงอายุของประชากรจำแนกตามเพศ อำเภอประทาย

ช่วงอายุประชากร (ปี)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี	171	163	334
1 – 2	531	514	1,045
3 – 5	1,152	988	2,140
6 – 11	2,571	2,345	4,916
12 – 14	1,460	1,408	2,868

ตารางที่ 166 แสดงช่วงอายุของประชากรจำแนกตามเพศ อำเภอประทาย (ต่อ)

ช่วงอายุประชากร (ปี)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
15 – 17	1,398	1,270	2,668
18 – 25	2,331	2,454	4,785
26 – 49	7,994	9,347	17,341
50 – 60	3,374	3,648	7,022
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	3,055	3,505	6,560
รวมทั้งหมด	24,037	25,642	49,679

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอประทาย(2553)

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริงจากการสำรวจนี้อาจไม่เท่ากับจำนวนประชากรที่มีอยู่ในทะเบียนบ้านได้

2) ด้านการศึกษา

ก. ระดับการศึกษาของประชากรในพื้นที่อำเภอประทาย โดยส่วนใหญ่ประชากรในพื้นที่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาโดยเฉพาะในช่วงชั้น ป.4 - ป.6 รองลงมาคือ ผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 167 แสดงระดับการศึกษาของประชากรจำแนกตามเพศ อำเภอประทาย

ระดับการศึกษา	เพศ		รวม (คน)
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	
ไม่เคยศึกษา	599	625	1,224
ต่ำกว่า ป.4	2,537	2,336	4,873
ป.4 - 6	13,360	15,060	28,420
ม.ศ. 1 - 3	59	48	107
ม.1 - 3	3,191	3,026	6,217
ม.ศ. 4 - 5	43	39	82
ม.4 - 6	2,207	2,313	4,520
ปวช.	246	199	445
ปวส.	283	243	526
ปริญญาตรี	633	848	1,481
ปริญญาโท	36	27	63
ปริญญาเอก	3	3	6
อื่นๆไม่ระบุ	840	875	1,715
รวมทั้งหมด	24,037	25,642	49,679

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอประทาย (2553)

ข. สถานศึกษา ครูและนักเรียน อำเภอประทายมีจำนวนโรงเรียนที่กระจายอยู่ในตำบลต่าง ๆ 66 แห่ง มีครูจำนวน 669 คน และมีนักเรียนจำนวน 13,395 คน โดยเฉลี่ยจำนวนครู 1 คนต่อจำนวนนักเรียน ประมาณ 19 คน

ตารางที่ 168 แสดงจำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนครู อำเภอประทาย

ตำบล/ เทศบาล	จำนวนโรงเรียน				จำนวน นักเรียน	จำนวน ครู
	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ประถม	มัธยม	ขยายโอกาส		
ประทาย	1	6	2	0	4,909	169
กระทุ่มราย	1	4	0	2	897	57
หนองค่าย	1	2	0	1	436	27
นางรำ	1	2	0	2	728	41
ตลาดไทร	1	3	0	1	543	36
หนองพลวง	1	3	0	2	748	44
โนนเพ็ด	1	2	0	3	686	40
วังไม้แดง	1	5	1	0	638	47
ดอนมัน	1	3	0	1	739	38
โคกกลาง	1	3	0	1	637	37
หันห้วยทราย	1	2	1	3	1,256	58
ทุ่งสว่าง	1	5	0	1	645	41
เมืองโดน	1	4	0	1	533	34
รวม	13	44	4	18	13,395	669

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 (2554)

หมายเหตุ : ไม่รวมโรงเรียนเอกชนและครู กคน.

เมื่อพิจารณาตามสังกัดพบว่า สถานศึกษาอยู่ในสังกัดของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (สพป.) จำนวนมากที่สุดคือ 63 แห่ง รองลงมาสังกัดสามัญศึกษา จำนวน 3 แห่ง และ สังกัดเอกชนจำนวน 3 แห่ง

ตารางที่ 169 แสดงจำนวนสถานศึกษาจำแนกตามสังกัด อำเภอประทาย

สถานศึกษาสังกัด	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
สพป.	63	558	9,636
สามัญศึกษา	3	111	3,759
เอกชน	3	40	828
รวม	69	709	14,223

ที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 (2553)

ค. การศึกษาอื่น ๆ อำเภอประเทายมีศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน หรือศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในระดับอำเภอจำนวน 1 แห่ง และมีศูนย์บริการการศึกษานอกระบบประจำตำบลทั้งหมดจำนวน 13 แห่ง มีครู กศน. จำนวน 18 คน มีนักเรียนจำนวน 828 คน โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน (สรช.) จำนวน 3 แห่ง

นอกจากนี้ในพื้นที่อำเภอประเทายยังมีศูนย์การศึกษาของวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ด้วย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศูนย์อำเภอประเทาย เปิดสอนระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจลอมบึง ศูนย์อำเภอประเทาย เปิดสอนระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอีสานศูนย์โรงเรียนอุดมวิทยานุสรณ์ เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ปริญญาตรี และปริญญาโท

3) ด้านการสาธารณสุข

ก. สถานบริการด้านการสาธารณสุขและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในพื้นที่อำเภอประเทาย มีทั้งสถานบริการของรัฐและของเอกชน ดังนี้

ตารางที่ 170 แสดงจำนวนสถานบริการสาธารณสุข อำเภอประเทาย

สถานบริการสาธารณสุข	จำนวน	หมายเหตุ
โรงพยาบาลประจำอำเภอ	1	ขนาด 60 เตียง
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	13	
ร้านขายยาแผนปัจจุบัน	4	
คลินิกเอกชน	4	

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอประเทาย (2554)

ข. บุคลากรทางด้านสาธารณสุข (ไม่นับรวมเอกชน) ซึ่งในที่นี้หมายถึงบุคลากรในโรงพยาบาลอำเภอประเทายมีบุคลากรดังนี้

ตารางที่ 171 แสดงจำนวนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข อำเภอประเทาย

บุคลากร	จำนวน (คน)	ประชากรต่อเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ 1 คน
แพทย์	5	14,255
ทันตแพทย์	3	23,758
เภสัชกร	5	14,255
พยาบาลวิชาชีพ	61	1,168
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	36	1,979
เจ้าหน้าที่อื่น ๆ	26	2,741
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	1,408	51

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอประเทาย (2554)

ค. สถานการณ์ด้านสาธารณสุข จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอประเทาย ได้มีการเตือนและเฝ้าระวังสถานการณ์โรค 10 อันดับแรก ดังนี้

ตารางที่ 172 แสดงโรคที่ต้องเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา 10 อันดับ ของอำเภอประเทาย

อันดับ	โรค	จำนวนป่วย	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
1	โรคอุจจาระร่วง	601	1650.66
2	โรคอาหารเป็นพิษ	286	283.34
3	โรคระบบทางเดินหายใจ	257	277.76
4	โรคผิวหนัง ผด ผื่นคันต่าง ๆ กลาก เกื้อื้อน	245	246.01
5	โรคบิด	130	208.98
6	โรคไขเลือดออก	25	140.2
7	โรคไทฟอยด์	20	111.1
8	โรคอหิวาตกโรค	6	79.36
9	โรคเครียด	5	52.91
10	โรคปอดบวม	5	52.91

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขอำเภอประเทาย (2554)

ง. อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าในระหว่าง ปี พ.ศ. 2549 - 2553 ในพื้นที่อำเภอประเทาย มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร โดยใช้อัตรา 1 : 1,000 ของประชากร มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 173 แสดงอัตราการเพิ่ม และอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากร อำเภอประเทาย

พ.ศ	จำนวนประชากร	อัตราการเปลี่ยนแปลง
2549	77,383	-
2550	77,500	0.15
2551	77,561	0.08
2552	77,780	0.28
2553	77,848	0.09

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2553)

4) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำเภอประเทาย มีสถานีตำรวจภูธรอำเภอประเทาย จำนวน 1 แห่ง สถานีตำรวจภูธรบ้านหันห้วยทราย จำนวน 1 แห่ง นอกจากนี้

มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อยู่ในทุกหมู่บ้าน และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบจำนวน 122 คน

5) ด้านศาสนา องค์กรทางศาสนา ประชากรอำเภอประทายนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ มีศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ หมอลำ เพลงโคราช มีสถาบันหรือองค์กรทางศาสนา ได้แก่

- วัด	จำนวน	87	แห่ง
- ที่พัทธสงฆ์	จำนวน	28	แห่ง
- โบสถ์คริสต์	จำนวน	3	แห่ง
- ศาลเจ้า	จำนวน	2	แห่ง

6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตร การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งมีกระจายเกือบทุกตำบลในอำเภอประทาย เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนพื้นที่และทำให้คนรุ่นหลังเห็นความสำคัญของการเพาะเลี้ยงไหมพื้นเมือง และมีการพัฒนาความรู้ด้านนี้ขึ้นมาเรื่อย ๆ โดยการสนับสนุนของเกษตรอำเภอและพัฒนาชุมชนอำเภอ

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านหัตถกรรม จากการศึกษาพบว่าในพื้นที่อำเภอประทายมีความรู้ทางการทอผ้าไหมพื้นเมืองด้วยการย้อมสีธรรมชาติกระจายอยู่ในทุกตำบล และเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในพื้นที่ได้รับการยอมรับและถือเป็นผลิตภัณฑ์โอท็อปหลักของอำเภอประทาย (รายชื่อผู้มีความรู้ดูรายละเอียดที่กลุ่มโอท็อป)

นอกจากนี้ภูมิปัญญาในการทอเสื่ออก ที่เป็นการนำเอาวัสดุตามธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหาร พบว่าในพื้นที่อำเภอประทายยังมีประชาชนให้ความสนใจและสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านอาหารและการถนอมอาหารดังนี้

การทำข้าวโป่ง (ข้าวเกรียบว่าว) โดยการนึ่งข้าวเหนียวให้สุกไปตำผสมกับน้ำตาล และกะทิ ปั้นเป็นก้อนทับเป็นแผ่นบาง ๆ นำไปตากแดดให้แห้งนำไปย่างไฟ ทอด อบ แล้วรับประทานเป็นขนมของว่าง

การป้องกันและกำจัดหนอนในปลาร้า โดยการนำหัวหนอนตายหยากทุบใส่ลงในไหปลาร้า การทำขนมจีนโดยใช้ข้าวเจ้าหมักดองเป็นแป้ง แล้ววนคั่วให้เข้ากัน แล้วนำไปบีบเป็นเส้นโดยใช้เฟือนโรยเส้นลงในหม้อน้ำต้มเดือด

7) ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมประเพณี มีวัฒนธรรมหลากหลาย ทั้งงานงิ้วที่จัดประจำในช่วงเดือนธันวาคม งานบุญของชาวอีสาน ประเพณีจุดบั้งไฟ ในสมัยก่อตั้งอำเภอใหม่ ๆ มีโรงภาพยนตร์นำภาพยนตร์เข้ามาฉาย นอกจากนี้มีประเพณีและความเชื่อท้องถิ่นที่มีการดำเนินการตามฮีต 12 คอง 14 ดังนี้

เดือนอ้าย นิมนต์พระสงฆ์เจ้าเข้ากรรม	เดือนเจ็ด บูชาเทวอารักษ์หลักเมือง ปู่ตา
เดือนยี่ ทำบุญคุณข้าว	เดือนแปด บุญเข้าพรรษา
เดือนสาม บุญข้าวจี	เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน
เดือนสี่ บุญพระเวส	เดือนสิบ บุญข้าวสาก
เดือนห้า บุญตรุษสงกรานต์และขึ้นบ้านใหม่	เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา
เดือนหก วันวิสาขบูชาและบุญบังไฟ	เดือนสิบสอง บุญกฐิน

ส่วนกอง 14 ในพื้นที่อำเภอประทายมีดังนี้ บุญผ้าป่า บุญแห่ข้าวพันก้อน บุญแห่ดอกไม้ บุญแจกข้าว บุญพรรษาค้าง การเลี้ยงผีตาแฮก การแห่นางแมว การเลี้ยงแม่นางดั่ง การเล่นแม่นางกวัก การเทศน์พญาคันตัก สวดคาถาปลาค้อ การเล่นโยนครกโยนสาก การเล่นแม่นางฆ้อง และประเพณีลงแขก

8) ด้านกีฬาและนันทนาการ ในอำเภอประทายมีการจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาเทนนิส แบดมินตัน มีการรวมกลุ่มฝึกเดินร่ำ ในปัจจุบันจึงมีการจัดงานของดีอำเภอประทายขึ้น ประมาณเดือนธันวาคม หรือ มกราคม เพื่อนำผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ผลผลิตทางการเกษตร ศิลปวัฒนธรรม การประกวดแข่งขันมาแสดง มาจำหน่ายกัน เป็นประจำทุกปี

3.5.6 ลักษณะทางการเกษตร

1) ด้านกสิกรรม เกษตรกรในอำเภอประทายมีระบบการผลิตพืชแตกต่างกันไปตามฐานะของครอบครัว ที่เห็นได้ชัดคือการเตรียมดิน เมื่อก่อนจะใช้ควายไถนา ปัจจุบันเกษตรกรจะมีรถไถนาเดินตามเป็นของตนเอง บางคนไม่มีก็จะใช้วิธีจ้างเหมา การเลี้ยงควายไว้ใช้งานจึงลดลงไปอย่างเห็นได้ชัด อำเภอประทายมีเกษตรกรปลูกข้าวมากที่สุด ทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว รวมพื้นที่เฉพาะเพาะปลูกข้าว ทั้งหมด 248,472 ไร่

ตารางที่ 174 แสดงพืชเศรษฐกิจ พื้นที่ปลูก ผลผลิตเฉลี่ยและคร่าวเรือนที่ปลูก อำเภอประทาย

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	จำนวนครัวเรือน
ข้าวเจ้า	149,083	450	7,099
ข้าวเหนียว	99,389	500	8,285
ไม้ผล	4,504	250	134
พืชผัก	270	800	125
หม่อนเลี้ยงไหม	443.25	650	539

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอประทาย (2554)

2) ด้านปศุสัตว์ พบว่าประชากรในพื้นที่อำเภอประทายเลี้ยงไก่มากที่สุด รองลงมาเป็นการเลี้ยงวัวเนื้อ และกระบือ โดยส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อการจำหน่าย และพบว่าเกษตรกรที่ทำการปศุสัตว์มีทั้งหมด 3,947 ครัวเรือน ดังนี้

ตารางที่ 175 แสดงการทำปลุสตัวในพื้นที่อำเภอประทาย ปี พ.ศ. 2553

ประเภทสัตว์	จำนวน (ตัว)	จำนวนครีวเรือน
เลี้ยงวัวเนื้อ	14,100	1,175
กระบือ	4,610	922
สุกร	3,984	1,328
ไก่เนื้อ	203,865	407
เป็ด	9,370	115

ที่มา : สำนักงานปลุสตัวอำเภอประทาย (2553)

3) ด้านการประมง ในพื้นที่อำเภอประทายมีการส่งเสริมการทำประมงน้ำจืด ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว เลี้ยงปลาในบ่อดิน และเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ มีครอบครัวเกษตรกรทำการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดจำนวน 690 ครอบครัว มีพื้นที่เพาะเลี้ยงทั้งหมด 810 ไร่ โดยส่วนใหญ่เน้นการเพาะเลี้ยงเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่ายบ้างเล็กน้อย

3.5.7 ลักษณะทางอุตสาหกรรม

พื้นที่อำเภอประทายมีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 2 แห่ง คือ โรงงานอุตสาหกรรมเหรียญทอง อยู่ที่หมู่บ้านตำบลนางรำ และโรงงานน้ำปลาจักรชัย ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลประทาย มีเงินลงทุนรวมทั้งหมด 119,554,000 บาท มีแรงงานในโรงงานประมาณจำนวน 283 คน เป็นผู้ขายจำนวน 249 คน ผู้หญิง จำนวน 34 คน

3.5.8 ลักษณะทางพาณิชย์กรรม

1) ด้านพาณิชย์กรรม

- มีธนาคารจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารออมสิน ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)
- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 9 แห่ง
- สหกรณ์ อำเภอประทายมีสหกรณ์จำนวน 1 แห่ง คือ สหกรณ์การเกษตรอำเภอประทาย จำกัด
  - สถานประกอบการขายส่งและขายปลีกการซ่อมแซมยานยนต์จำนวน 140 แห่ง
  - ร้านค้าส่งจำนวน 20 แห่ง
  - ร้านค้าปลีกจำนวน 801 แห่ง
  - กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์จำนวน 26 แห่ง

2) การบริการ อาหารที่พัก อำเภอประทายมีร้านอาหารบริการในพื้นที่จำนวน 168 แห่ง ร้านอาหารอินเทอร์เน็ทจำนวน 4 แห่ง มีโรงแรมที่พัก จำนวน 4 แห่ง คือ โรงแรมรมณีย์ โรงแรมเดอะปาร์ค รีสอร์ท โรงแรมวิมานคินรีสอร์ท โรงแรมไม่น้ำรีสอร์ท

3) การท่องเที่ยว อำเภอประทายมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ หลายแห่งดังนี้

- ปราสาทหินนางรำ ตั้งอยู่ที่ บ้านนางรำ หมู่ที่ 1 ตำบลนางรำ ปราสาทหินนางรำ มีอายุราวพุทธศตวรรษ ที่ 17-18 ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทับหลังที่เป็นทางเข้าด้านทิศตะวันตก เป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ สำหรับการสร้างปราสาทหินนางรำขึ้นนั้นก็เพื่อใช้เป็นสถานที่รักษาพยาบาลผู้ป่วย หรือเรียกว่า "อโรคยาศาลา" ลักษณะภายในปราสาทหินนางรำก่อสร้างด้วยวัสดุ 3 ประเภท คือ ศิลาแลง หินทราย และอิฐ ประกอบไปด้วย ศาสนสถาน จำนวนหลายหลังด้วยกันคือ ปราสาทประธาน จำนวน 3 หลัง ตั้งอยู่บนฐานเดียวกันหันหน้าไปทางทิศ ตะวันออก ด้านหน้าของปราสาทประธาน องค์ด้านเหนือ และได้มีวิหารขนาดเล็กอยู่ด้านละหนึ่งหลัง ทั้งหมดล้อม รอบด้วยกำแพงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีประตูทางเข้า ออก ทางทิศตะวันออกประตูเดียว นอกกำแพงล้อมรอบด้วย สระน้ำเว้าเฉพาะทางเดิน นอกกำแพงทางทิศตะวันออก มีสิ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลงอยู่หนึ่งแห่ง สันนิษฐานว่าอาจ เป็นพลับพลาที่ประทับ

- วัดบ้านดงเค็ง เป็นวัดประจำอำเภอประทาย ซึ่งมีศาลาการเปรียญ 2 ชั้น โดยบนชั้นที่สองที่เพดานศาลามีภาพวาดโดยจิตรกรที่มีความชำนาญและมีความสามารถ เป็นภาพสีเกี่ยวกับประวัติพระพุทธรูปปางต่าง ๆ นอกจากนั้นภายในบริเวณวัดยังมีรูปปั้นสัตว์ต่าง ๆ

- บึงกระโดนเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอประทาย มีเนื้อที่ประมาณ 3,500 ไร่ เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและเป็นแหล่งประมงของชาวบ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน

3.5.9 ลักษณะทางโครงสร้างพื้นฐาน

1) การคมนาคม การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอประทายกับจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอื่น ๆ จำนวน 2 เส้นทาง ได้แก่

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 207 ถนนสายนครราชสีมา – ยโสธร

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 202 ถนนสายชุมพวง – บัวใหญ่

นอกจากนี้มีถนนเชื่อมระหว่างตำบลในอำเภออีกจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งถนนลาดยาง ถนนคอนกรีต ถนนลูกรังและถนนดิน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ยังต้องการปรับปรุงให้ได้คุณภาพ

2) การโทรคมนาคม ติดต่อสื่อสาร อำเภอประทายมีที่ทำกาไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง มีสถานีวิทยุชุมชนจำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่ ร้านพี.พี โฟน 243 ม.16 ต.ประทาย คลื่น 93.0 MHz และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านมีอยู่ในทุกหมู่บ้านของอำเภอ

3) ประปา น้ำดื่ม อำเภอประทายมีน้ำประปาใช้ทั้งหมด 146 หมู่บ้าน

4) แหล่งน้ำ

ก. แหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ขนาดเล็กและระดับครัวเรือนและระดับชุมชน พบว่าอำเภอประทายมีจำนวนแหล่งน้ำระดับครัวเรือนลดลงทั้งนี้เนื่องจากหลายพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการพัฒนาระบบน้ำประปาขึ้นมาทดแทน

ตารางที่ 176 แสดงจำนวนแหล่งน้ำขนาดเล็กระดับครัวเรือนอำเภอประทาย ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2554

ประเภทแหล่งน้ำ	2552		2553		2554	
	ทั้งหมด	ที่ใช้ได้ในฤดูแล้ง	ทั้งหมด	ที่ใช้ได้ในฤดูแล้ง	ทั้งหมด	ที่ใช้ได้ในฤดูแล้ง
บ่อส่วนตัว	615	545	615	545	4	4
บ่อสาธารณะ	162	152	163	153	118	58

ที่มา : ข้อมูล จปฐ. อำเภอประทาย (2554)

ข. แหล่งน้ำและอ่างเก็บน้ำ ในอำเภอประทาย มีแหล่งน้ำกระจายตามหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก แต่มีสภาพตื้นเขินเร็ว เพราะสภาพเป็นดินทราย มีทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติและสร้างขึ้น สระน้ำในไร่นาขนาดเล็กมีจำนวนมาก และมีแหล่งน้ำที่สำคัญในพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 177 แสดงจำนวนแหล่งน้ำ อำเภอประทาย

ลำดับ	ชื่อแหล่งน้ำ	ขนาด (ไร่)	หมู่ที่ตั้งแหล่งน้ำ	การใช้ประโยชน์
1	บึงกระโดน	3,500 ไร่	ม. 3 8 9 4 ต.ประทาย	เพื่อการเกษตร
2	หนองจันทร์สอน	250 ไร่	ม. 7 ต.โนนเพ็ด	เพื่อการเกษตร
3	หนองหล่งจาน	35 ไร่	ม. 7 ต. หันห้วยทราย	เพื่อการเกษตร
4	หนองพลวง	200 ไร่	ม.5 ต.หนองพลวง	เพื่อการเกษตร
5	หนองคู	40 ไร่	ม. 5 ต.กระทุ่มราย	เพื่อการเกษตร
6	หนองยาง	30 ไร่	ม. 5 ต. นางรำ	เพื่อการเกษตร
7	อ่างเก็บน้ำนางรำ	200 ไร่	ม. 1 ต.นางรำ	เพื่อการเกษตร ประปา
8	หนองสีเหลี่ยม	45 ไร่	ม. 1 ต.กระทุ่มราย	เพื่อการเกษตร
9	หนองช่างตาย	35 ไร่	ม.2 ต.โนนเพ็ด	เพื่อการเกษตร
10	หนองแสง	150 ไร่	ม.3 ต. โคกกลาง	เพื่อการเกษตร
11	หนองเรือ	80 ไร่	ม.2 ต. โคกกลาง	เพื่อการเกษตร

ที่มา : รวบรวมโดยคณะทำงานโครงการทศวรรษใหม่ ปฏิรูปโคราช ปฏิรูปประเทศไทย อำเภอประทาย (2554)

5) ไฟฟ้า มีสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 1 แห่ง ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน จำนวน 146 หมู่บ้าน แต่ยังคงมีปัญหาไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะของแต่ละตำบล ที่ยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

3.5.10 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1) ทรัพยากรดิน ข้อมูลจากกรมการพัฒนาที่ดิน พบว่าชุดดินที่พบในอำเภอประทาย ทั้งหมดจำนวน 16 ชุดดิน ลักษณะโดยทั่วไป เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำไม่ดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ดินชั้นบนมีค่าความเป็นกรดเป็นด่างอยู่ที่ค่า pH 6.0-7.0 ส่วนดินชั้นล่างมีค่า pH 5.5-6.5

- ปัญหาในการใช้ประโยชน์ มีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ ฤดูฝนมีน้ำแช่ขังนาน 4 เดือน

- ความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช ดินมีการระบายน้ำไม่ดี ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำขังนานระหว่าง 3-4 เดือน จึงมีศักยภาพเหมาะสมในการทำมากกว่าการปลูกพืชไร่ พืชผัก และผลไม้ ยกเว้นถ้าได้มีการปรับปรุงแก้ปัญหา อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันสามารถปลูกพืชไร่ และพืชผักอายุสั้นได้ในช่วงฤดูแล้ง ถ้ามีแหล่งน้ำเสริม

การถือครองที่ดินอำเภอประทาย การออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ราษฎรมี รายละเอียด ดังนี้ โฉนดที่ดิน จำนวน 39,173 แปลง หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก) จำนวน 6,045 แปลง หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3) จำนวน 398 แปลง และหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) จำนวน 337 แปลง

2) ทรัพยากรน้ำ อำเภอประทายมีแหล่งน้ำธรรมชาติ ของตำบลสามารถพัฒนาระบบชลประทานใช้ในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ได้ตลอดปี โดยเฉพาะหลังฤดูกลางเก็บเกี่ยวปลูกพืชอายุสั้นก่อนทำนาเพราะมีน้ำตลอดปี ได้แก่

- ตำบลแควมีความยาวประมาณ 15,000 เมตร อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 13 ตำบลนางรำ ชาวบ้านใช้เพื่อการเกษตร มีน้ำไหลตลอดทั้งปี

- ตำบลแวกมีความยาวประมาณ 25,000 เมตร อยู่พื้นที่ หมู่ 10 ตำบลโนนเพ็ด ชาวบ้านในพื้นที่ใช้เพื่อการเกษตร การอุปโภค บริโภค และเลี้ยงสัตว์ ปริมาณน้ำจะน้อยลงในฤดูแล้ง

- ตำบลห้วยแยะมีความยาวประมาณ 4,000 เมตร อยู่ในพื้นที่ หมู่ 1 ตำบลนางรำ ชาวบ้านในพื้นที่ใช้เพื่อการเกษตร และการเลี้ยงสัตว์ มีปริมาณน้ำไหลตลอดปี

- ตำบลห้วยเตยมีความยาวประมาณ 7,000 เมตร อยู่ในพื้นที่ของหมู่ 9 ตำบลกระทุ่มราย ชาวบ้านใช้เพื่อการเกษตร อาหาร และเลี้ยงสัตว์ มีน้ำตลอดทั้งปี

- ตำบลห้วยโกรกจีหนูมีความยาวประมาณ 6,000 เมตร อยู่ในพื้นที่หมู่ 4 ตำบลหันหัวทราย น้ำจะแห้งหรือมีปริมาณน้อยในฤดูแล้ง

- ตำบลห้วยทรายมีความยาวประมาณ 7,000 เมตร อยู่ที่หมู่ 1 ตำบลหันหัวทราย นอกจากนี้มีคลองที่ได้พัฒนาขึ้นในยุคโครงการอีสานเขียวจำนวน 1 แห่ง คือ คลองอีสานเขียวมีความยาวประมาณ 1,000 เมตร อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 และ 15 ตำบลประทาย

3) ทรัพยากรป่าไม้ สภาพป่าของอำเภอประทาย มีลักษณะเป็นป่าอนุรักษ์ของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์และหาอาหารป่า (เห็ด) ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าตามหัวไร่ปลายนาของเกษตรกรที่ปลูกไม้ใช้สอย เช่น ยูคาลิปตัส สะเดา ฯลฯ และมีพื้นที่ป่าสาธารณะอยู่ในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ดังนี้ ตำบลเมืองโดน มีพื้นที่ป่าช้า อยู่ที่หมู่ที่ 2 บ้านโนนเมือง จำนวน 33 ไร่ และป่าช้าเก่า หมู่ที่ 3 บ้านคอนวัว จำนวน 54 ไร่ ป่าดอนเข้มน หมู่ที่ 4 บ้านคอนยาว จำนวน 106 ไร่ ป่าโคกหินตั้ง หมู่ที่ 5 บ้านหนองคู จำนวน 126 ไร่

3.5.11 ด้านการเมือง

1) การเมืองระดับประเทศ ในพื้นที่อำเภอประทายมีนักการเมืองที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคน มีสมาชิกสภาจังหวัดที่มีชื่อเสียงติดต่อกันมาหลายคน มีสมาชิกสภาผู้แทนที่เป็นคนประทายสืบมาตั้งแต่ พ.ศ.2526 จนถึงปัจจุบัน และมีสมาชิกวุฒิสภาเป็นคนประทาย แต่ในพื้นที่ไม่มีสาขาพรรคการเมือง อย่างไรก็ตามการแข่งขันทางการเมืองในระดับชาติถือว่ามี การแข่งขันกันสูงมากขึ้น ทั้งนักการเมืองกลุ่มเก่าและกลุ่มใหม่

2) การเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอประทายเป็นลักษณะการเมืองแบบอุปถัมภ์ มีผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น รวมทั้งผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในทุกระดับเป็นฐานคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองระดับประเทศ รวมทั้งเป็นการเมืองลักษณะเครือญาติ ใครมีจำนวนญาติพี่น้องจำนวนมากมีโอกาสได้เข้าไปสู่อำนาจทางการเมืองได้ แต่ขณะเดียวกันนักการเมืองท้องถิ่นยังไม่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่น และยังไม่มียุทธศาสตร์ในการตัดสินใจต่อการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง แม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจลงมาให้ท้องถิ่นแล้ว แต่ว่าผู้นำท้องถิ่นยังไม่มีความรู้และความเข้าใจเรื่องการกระจายอำนาจ และประชาชนในพื้นที่ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องการเมือง และกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้นกระบวนการเลือกตั้งที่เป็นอยู่ได้สร้างให้เกิดความขัดแย้งในระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ถึงระดับชุมชน และตำบล

3) การเมืองภาคประชาชน คนประทายถือว่าเป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิ รักษาประโยชน์ของตนเอง นอกจากมีเครือข่ายประชาชนที่ขับเคลื่อนงานการเมืองภาคประชาชนในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยมีการเชื่อมต่อกับเครือข่ายภาคประชาชนกับต่างอำเภอและต่างจังหวัด มีเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ทำงานเชื่อมกับสภาพัฒนาการเมือง และมีการดำเนินงานโครงการประชาธิปไตยชุมชน ที่ทำให้ประชาชนได้รู้และตระหนักในสิทธิและอำนาจหน้าที่ของตนเอง ที่สำคัญให้ประชาชนได้ลุกขึ้นมาจัดการปัญหาของท้องถิ่นด้วยตนเองมากขึ้น

3.5.12 ด้านการจัดการภาครัฐการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

การจัดระเบียบการปกครอง ในเขตท้องที่อำเภอประทาย จำแนกการปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้ ดังนี้

1) การบริหารราชการส่วนกลาง ในพื้นที่อำเภอประทาย มีหน่วยงานราชการส่วนกลาง ตั้งอยู่ คือ โรงพยาบาลอำเภอประทาย และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ

2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีส่วนราชการต่าง ๆ ดังนี้ ที่ทำการปกครองอำเภอ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานสัสดีอำเภอ และสถานีตำรวจภูธรอำเภอ

3) หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขประทาย และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

4) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อำเภอประทายมีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ

ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ศูนย์ประสานงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่ 13 ตำบลของอำเภอประทาย

ข. องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 13 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลประทาย องค์การบริหารส่วนตำบลกระทุ่มราย องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองค่าย องค์การบริหารส่วนตำบลนางรำ องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดไทร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเพ็ด องค์การบริหารส่วนตำบลวังไม้แดง องค์การบริหารส่วนตำบลดอนมัน องค์การบริหารส่วนตำบลโลกกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลหันห้วยทราย และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองโดน

ค. เทศบาลอำเภอประทายมีเทศบาลจำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลประทาย

5) การปกครองท้องที่ของอำเภอประทาย แบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2547 แบ่งออกเป็น 13 ตำบล 148 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 178 แสดงจำนวนหมู่บ้าน รายชื่อหมู่บ้าน อำเภอประทาย

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	รายชื่อหมู่บ้าน
ประทาย	16	บ้านเตยกระโดน บ้านโนนจี่เหล็ก บ้านกระโดน บ้านหนองโน บ้านถนนโพธิ์ บ้านศรีชมชื่น บ้านตลาดคงเค็ง บ้านบึงกระโดน (หนองบึงน้ำ) บ้านนาจิว บ้านหันเตย บ้านหนองชาด บ้านหัวละเลิง บ้านหัวดงเค็ง บ้านใหม่สามัคคี บ้านตลาดประทาย และบ้านไทยสมบูรณ์
กระทุ่มราย	18	บ้านดอนตะหนิน บ้านหนองหญ้าปล้อง บ้านสี่เหลี่ยม บ้านโนนตะคร้อ บ้านท่าข้าม บ้านห้วย บ้านโนนไผ่ล้อม บ้านไร่ฮ้อย บ้านดอนกลาง บ้านหนองลาด บ้านเขว้า บ้านหนองแวง บ้านโนนตาจัน บ้านสระจันทร์ บ้านโนนเพ็ด บ้านหนองบัวน้อย บ้านหนองเดิน และบ้านกระทุ่มราย

ตารางที่ 178 แสดงจำนวนหมู่บ้าน รายชื่อหมู่บ้าน อำเภอประทาย (ต่อ)

ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	รายชื่อหมู่บ้าน
ทุ่งสว่าง	7	บ้านวังม่วง บ้านเขี้ยตะแบง บ้านจี้เหล็ก บ้านทุ่งสว่าง บ้านบุไทร บ้านฝาผนัง และบ้านโคกล่าม
หนองค่าย	14	บ้านโนนชาด บ้านสำโรง บ้านทุ่งมน บ้านคำแย บ้านหนองกวาง บ้าน หนองแวง บ้านกุดตากวง บ้านโคกเพ็ด บ้านโคกสว่าง บ้านหนองไม้ตาย บ้านหนองค่าย บ้านโนนกลาง บ้านโนนสูง และบ้านคอนหาย
นางรำ	14	บ้านมะม่วงสวน บ้านนางรำ บ้านดอนเต็ง บ้านโนนกระหาด บ้านโนนสูง บ้านหญ้าคาน้อย บ้านหนองบอน บ้านตลาดหญ้าคา บ้านหัวหนอง บ้าน หนองสะแบง บ้านหนองโจด บ้านโนนเข้ บ้านโนนมะเหลื่อม และบ้านใหม่เกษตร
ตลาดไทร	12	บ้านหนองบัว บ้านประทาย บ้านฉนวน บ้านหนองกก บ้านดอนอีลุ่ม บ้าน ตลาดไทร บ้านหนองปรือ บ้านหนองเรือ บ้านโนนจิว บ้านดุม บ้านโนน ตะคร้อ และบ้านธรรมจักรพัฒนา
หนองพลวง	13	บ้านหนอง บ้านดอนกอก บ้านวันชาติ บ้านหัวหนอง บ้านหนองพลวง บ้านเกตุสมบุญ บ้านหลักหิน บ้านหนองคิม บ้านโคกสะอาด บ้าน โนนสำราญ บ้านหนองขาม บ้านศรีบุญเรือง และบ้านหนองสระไผ่
โนนเพ็ด	11	บ้านหนองบัวนาค บ้านหนองซ้างตาย บ้านหนองไผ่ บ้านหนองคอกควาย บ้านโนนเพ็ด บ้านเมืองคู่ บ้านหนองจันสอน บ้านหัวสะพาน บ้าน หนองห่าง บ้านกุดฆ้องวง และบ้านหนองม่วง
วังไม้แดง	10	บ้านโคกสี บ้านโคกพระ บ้านคิมหญ้านาง บ้านอุมจาน บ้านโนนจิว บ้าน โคกกลาง บ้านโนนรัง บ้านโนนภิบาล บ้านหนองพลวงน้อย และบ้าน หนองโน
ดอนมัน	10	บ้านหนองอ้อ บ้านช่องแมว บ้านปลักแรด บ้านดอนสั้น บ้านโนนเข้ บ้านหนองยาง บ้านโนนสมบุญ บ้านดอนใหญ่ บ้านลิ้นฟ้า และบ้านคอกหมู
โคกกลาง	8	บ้านโคกกลาง บ้านหนองเรือ บ้านหนองแสง บ้านละเลิงหิน บ้านหนองกรด บ้านดอนมัน บ้านหนองเสา และบ้านหนองกอก
หันห้วยทราย	9	บ้านหันห้วยทราย บ้านหนองช่องแมว บ้านเพ็ดน้อย บ้านโนนหญ้านาง บ้านหนองม่วงใหญ่ บ้านดอนกลอย บ้านหลุง บ้านโกรกหิน และบ้าน ชลประทาน
เมืองโคน	8	บ้านดอนพยอม บ้านเมืองโคน บ้านโนนเมือง บ้านดอนวัว บ้านดอนยาว บ้านหนองคู บ้านหนองม่วงน้อย และบ้านหนองแวง

ที่มา : รวบรวมโดยคณะทำงานโครงการทศวรรษใหม่ ปฏิรูปโคราช ปฏิรูปประเทศไทย อำเภอประทาย (2555)

3.5.13 การวิเคราะห์ศักยภาพของอำเภอประเทย

จากการจัดการประชุมเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2554 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 69 คน ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มต่างๆ จำนวน 46 คน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 17 คน หน่วยงานราชการต่าง ๆ จำนวน 6 คน ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วมในการระดมสมองและวิเคราะห์ศักยภาพของอำเภอดังนี้

1) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยเอื้อและปัจจัยที่เป็นปัญหาภายในของพื้นที่ที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่อำเภอประเทย สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 179 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอประเทย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>ก.ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีบึงกระโดนขนาดใหญ่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในอนาคต - มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์คือปราสาทหินนางรำ - มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมกับอำเภอต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดนครราชสีมา และต่างจังหวัด - มีแหล่งน้ำในพื้นที่ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนา ระบบชลประทานเพื่อการเกษตรได้ - อำเภอประเทยตั้งอยู่ติดกับพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดบุรีรัมย์ - สภาพพื้นที่ดินเหมาะสมกับการปลูกข้าวหอมมะลิพันธุ์ดี - มีพื้นที่ป่าธรรมชาติ และป่าหัวไร่ปลายนา และรักษาไว้เป็นแหล่งอาหาร และยาสมุนไพร ให้ชาวบ้านในพื้นที่ 	<p>ก.ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่มีการพัฒนาระบบโครงสร้างสนับสนุน การทำการเกษตรในพื้นที่ที่ครบทุกตำบล เช่น ระบบชลประทาน ระบบไฟฟ้าเพื่อการเกษตร และอื่น ๆ - ลักษณะของดินเป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ ทำให้ การทำการเกษตรต้องมีการลงทุนที่สูง - เส้นทางคมนาคมเชื่อมระหว่างตำบล และหมู่บ้านยังไม่มีคุณภาพ และขาดการบำรุงรักษา - คุณภาพดินเพื่อการเกษตรเสื่อมลงทุกปี เนื่องจากขาดการบำรุงรักษาและดูแล - แหล่งทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายมากขึ้น จากความรู้ไม่เท่าทัน และขาดสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 179 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอประทาย (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนในพื้นที่ยังมีวิถีชีวิตแบบชนบท มีการพึ่งพากันเองในชุมชน - มีโรงเรียนของรัฐกระจายอยู่ทุกตำบล ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้ง่าย - ประชาชนในพื้นที่ยังคงรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ เช่น ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม การแปรรูปอาหาร พืชสมุนไพร และด้านการเกษตร - หน่วยงานราชการในพื้นที่สามารถทำงานประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นได้ - กลุ่มผู้นำที่ดีให้ความร่วมมือกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล จำนวนมาก 	<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กและเยาวชนไม่ค่อยสนใจการเรียนรู้ มีการมั่วสุม เสพยาทั้งในและนอกโรงเรียน - ครูไม่สามารถควบคุมและกำกับเด็กนักเรียนในพื้นที่ให้มีระเบียบวินัยได้อย่างเต็มที่ - ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญต่อการทำงานเพื่อส่วนรวมน้อยกว่าเรื่องของตนเอง - ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่มีการสืบทอด บางอย่างได้หายไปจากชุมชนแล้ว โดยเฉพาะเรื่องยาสมุนไพร - การรวมกลุ่มเพื่อการส่งเสริมอาชีพค่อนข้างทำได้ยากเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญน้อย
<p>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย และมีการผลิตผ้าไหมที่ได้คุณภาพ และเป็นอำเภอที่มีพื้นที่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจำนวนมาก - ประชาชนในพื้นที่ยังยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก - เกษตรกรในพื้นที่มีความรู้และทักษะบางอย่างในการทำเกษตร - มีกองทุนหมู่บ้านที่ให้ชาวบ้านได้เรียนรู้การบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง - ผลผลิตการเกษตร โดยเฉพาะข้าวมะลิเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เพราะสภาพพื้นที่เหมาะสม ผลผลิตมีคุณภาพดี ทำให้มีโอกาสในการพัฒนาเพื่อแข่งขันการส่งออกได้ 	<p>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เยาวชนคนรุ่นใหม่ออกไปทำงานนอกพื้นที่มากขึ้น ทำให้ขาดแคลนแรงงานด้านการเกษตร - เกษตรกรยังพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกเป็นหลัก ทำให้ต้นทุนในการผลิตทางการเกษตรสูงและเกษตรกรยังขาดความรู้ในด้านนี้จำนวนมาก - เกษตรกรขาดความรู้และประสบการณ์ในการผลิตการเกษตรเชิงการค้า - เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันในการดำเนินการผลิต - การทำการผลิตในลักษณะพืชเชิงเดี่ยวจำนวนมากทำให้เสี่ยงต่อสภาวะการขาดทุนสูง - ประชาชนในพื้นที่ยังมีปัญหาหนี้สินสูง

ตารางที่ 179 วิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็งและจุดอ่อน ของอำเภอประทาย (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนที่ทำงานการเมืองภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อทำการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวไปข้างหน้า - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการงบประมาณทำให้เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ 	<p>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งทุกระดับ - ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการตนเอง - นักการเมืองท้องถิ่นมีการแข่งขันกันสูง ทำให้ประชาชนได้ประโยชน์จากการบริหารจัดการงบประมาณไม่เต็มที่ - การเมืองในระดับพื้นที่ที่แข่งขันสูงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเครือข่าย พี่น้อง และชุมชนมากขึ้น - คนที่เข้าไปทำงานบริหารจัดการงานงบประมาณของท้องถิ่นขาดความรู้และประสบการณ์
<p>จ. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกิจกรรมงานของดีอำเภอประทายช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคมของทุกปี - ชาวบ้านในพื้นที่ยังเห็นคุณค่าต่องานประเพณีฮีต 12 คอง 14 อยู่และมีการนำไปใช้ในชีวิตจริง - หน่วยงานราชการให้ความสำคัญและให้การส่งเสริม สนับสนุนงานประเพณีท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง - ประเพณีและความเชื่อท้องถิ่นช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนในชุมชน และทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ 	<p>จ. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวชนในพื้นที่ไม่สนใจงานศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของท้องถิ่น - ไม่มีการรวบรวมข้อมูลทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อที่เป็นระบบไว้ - ผู้ที่ยังยึดถือปฏิบัติตามฮีต 12 คอง 14 มีเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น - ขาดกระบวนการในการสร้างความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นให้กับเยาวชน

2) การวิเคราะห์ โอกาส และอุปสรรคหรือข้อจำกัด ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาพื้นที่อำเภอประทายสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 180 วิเคราะห์ศักยภาพ ด้าน โอกาส และอุปสรรค ของอำเภอประทาย

โอกาส	อุปสรรค/ข้อจำกัด
<p>ก. ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เชื่อมระหว่างจังหวัดและผ่านอำเภอประทาย - การบริหารจัดการพื้นที่ป่าที่ชุมชนไม่มีส่วนร่วมทำให้มีการทำลายป่ามากขึ้น 	<p>ก. ด้านกายภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สภาพการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศที่ทำให้ชาวบ้านรับมือกับการเปลี่ยนแปลงไม่ทัน - ลักษณะของดินขาดความอุดมสมบูรณ์และไม่อุ้มน้ำทำให้มีผลต่อการทำการเกษตรในพื้นที่ - การเกิดโรคระบาดของแมลงศัตรูพืช ทำให้ยากต่อการควบคุมดูแลผลผลิตทางการเกษตร
<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี - หน่วยงานภาครัฐมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงสามารถนำชุมชนพัฒนาท้องถิ่นได้ - รัฐบาลมีนโยบายหลักประกันสุขภาพให้กับประชาชน ทำให้คนจนหรือคนด้อยโอกาสเข้าถึงการบริการทางด้านสาธารณสุขมากขึ้น นโยบายการเรียนฟรีทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น - รัฐบาลมีนโยบายปราบปรามยาเสพติด ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการทำงานมากขึ้น 	<p>ข. ด้านสังคม (การศึกษา ครอบครัว เยาวชน กลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา)</p> <ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาที่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคนให้ไปพัฒนาพื้นที่ของตนเองจึงทำให้คนที่มีความรู้ความสามารถไปทำงานที่อื่น - สื่อกระแสหลักที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบของเยาวชนในทางที่ไม่เหมาะสม

ตารางที่ 180 วิเคราะห์ศักยภาพ ด้านโอกาส และอุปสรรค ของอำเภอประทาย (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค/ข้อจำกัด
<p><i>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีแหล่งทุน ในการสนับสนุนทางด้านการเกษตรที่หลากหลาย - นโยบายประกันรายได้ของรัฐสร้างความมั่นใจในการทำการเกษตรของเกษตรกร - กระแสการผลิตและการบริโภคอาหารปลอดภัยที่ทำให้ชาวบ้านต้องหันมาผลิตอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น - ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนที่เน้นความสมดุลของชุมชนท้องถิ่น เน้นการพัฒนากลุ่มอาชีพ - ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน โดยการปรับโครงสร้างการเพิ่มผลผลิตและคุณค่าสินค้าของชุมชน 	<p><i>ค. ด้านเศรษฐกิจ/อุตสาหกรรม</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปิดอาเซียนเป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกษตรกรต้องแข่งขันด้านการผลิต และราคาสินค้าทางการเกษตรสูงมากขึ้น - ขาดหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมด้านการผลิตที่เหมาะสม - เกษตรกรกำหนดราคาปัจจัยการผลิตและราคาผลผลิตไม่ได้ - ราคาปัจจัยการผลิตที่ไม่มีการควบคุมทำให้มีผลต่อต้นทุนการผลิตของการเกษตรสูงขึ้น - ราคาผลผลิตทางการเกษตรที่มีความผันผวนสูง ทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงในการผลิต - การให้เงินกองทุนต่าง ๆ ในขณะที่ชาวบ้านยังไม่มีความพร้อมทำให้เสี่ยงต่อการสูญหาย และสร้างความขัดแย้งในพื้นที่
<p><i>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - นโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสในการปกครองตนเองมากขึ้น - รัฐบาลกระบวนกรส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 	<p><i>ง. ด้านการเมืองการปกครอง</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยทำให้นโยบายที่กำลังดำเนินการอยู่ขาดการส่งเสริมและดำเนินการต่อ - กระบวนการเลือกตั้งทำให้เกิดความขัดแย้งสูง - มีการแทรกแซงของนักการเมืองระดับชาติกับการเมืองระดับท้องถิ่น
<p><i>จ.ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลจากอาเซียนเป็นหนึ่งเดียวทำให้ครู กศน. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีของเพื่อนบ้านมากขึ้น - สื่อสารเทคโนโลยีที่ทันสมัยน่าจะเป็นโอกาสให้คนท้องถิ่นได้นำเสนอความสำคัญ คุณค่า ความหมายของฮีต 12 คอง 14 ได้มากขึ้น 	<p><i>จ.ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - กระแสการเรียนรู้วัฒนธรรมอาเซียนที่มากเกินไปอาจผลต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นอย่างลึกซึ้งได้ - สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเข้าถึงทุกครอบครัว ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น

3.5.14 ข้อเสนอแนะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นเอกภาพ

จากการจัดเวทีอำเภอประทายที่ประชุมได้นำเสนอให้มีการขับเคลื่อนประเด็นเพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นเอกภาพทั้งภาครัฐ (ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น) ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ ประชาชน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน นักการเมือง และอื่น ๆ รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไปพร้อมกับการขับเคลื่อนงานปฏิรูปโคราช จึงมีข้อเสนอแนะให้ทำงานผ่านการขับเคลื่อนงานเชิงประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประเด็นการพัฒนาด้านการเกษตร เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ทำการเกษตรเป็นหลัก และจะต้องเน้นไปที่การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มปริมาณผลผลิตที่จะนำไปสู่การแข่งขันได้

ประเด็นที่ 2 ประเด็นการพัฒนาคน เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรสำคัญ และต้องพัฒนาไปสู่ความเป็นพลเมือง ให้มีสำนึกสาธารณะให้มากขึ้น และทำงานเพื่อส่วนรวม

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาทางด้านอาชีพ เพื่อนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้กับชาวอำเภอประทายต่อไป และเป็นการพัฒนาความมั่นคงทางด้านอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่